

SLOVENSKA.

Aleksandrov. *Pesmi in romance*. V Ljubljani, 1903. Založil L. Schwentner. — Str. XLII + 136. Cena broš. 3 K 50 h, vez. 5 K (po pošti 20 h več). — Aleksandrov, s svojim pravim imenom Jožef Murn, je eden onih pesnikov, ki so legli v grob, preden so se razvili. Bolehna mladost s svojimi šibkimi nazeri in boječimi izrazi, s svojo nestalno domišljijo in negotovo obliko gleda iz njegovih verzov. Brez rodbine, brez očeta in matere, vržen vun med širni svet, brez pravic, z zavestjo, da je odveč na svetu — tako je živel, bolehal in umrl. Naša mlajša lirična generacija ima sploh na sebi nekaj bolešno senzitivnega. Murn je živel v sredi med takimi vrstniki, ž njimi stradal, koprnел, sanjari in pesnil. Mislimo si jetičnega pesnika, kateri životari brez svojega človeka v stari sladornici ob Ljubljani v gladi in mrazu, in lahek nam bo odgovor, zakaj je njegova lirika bolešna, nejasna in nedozorela.

Mi nečemo govoriti toliko o Murnovih pesmih, kolikor o njegovih motivih. Kot pesnik je nedovršen, nedorasel. Mehek mu je izraz, zvoneča beseda, občutljivo uho. A malokatera pesem je enotno zasnovana in izpeljana z ono jasnostjo v potezah, katera je znak zdravega pesniškega duha. Murn nekaj vidi, oglasé se mu strune v srcu in zabrenčé kakor harfa, skozi katero potegne lahen vetrič. A to je tudi vse: Nekaj akordov, boječe trepetajočih, v pretrganih zvezah. Manjka pa vodilne melodije, katera bi z estetično logiko vodila misli do jasnega zaključka. To so take-le pesmice:

Prišla je jesensko noč,
proč je moje spanje, —
misli mró obupajoč,
kdo se zmeni zanje?

Prišla je jesenska noč,
proč je moje spanje —
jaz sem topol samujoč,
ki ne seje in ne žanje (str. 84.)

Tudi oblika je nedovršena. Sicer so naši mladi liriki sploh zgrešili ono pesniško arhitekturo, kateri so naši predniki na slovenskem

Parnasu tako skrbno določevali zakone in merili členovitost. Odvrnili so svoj pogled od zunanje, objektivne celote in vso pesniško nadarjenost uporabljajo za malenkostno slikanje svoje senzitivne subjektivnosti v nežno barvanih miniaturah. Zato pa jim je pravilna oblika pretežka, pesniški zakon pretesen. Z bolj ali manj naravno naivnostjo prelamljajo prozodična in metrična pravila, zanašajoč se, da jim tega ne bomo zamerili, kakor ne štejemo v zlo otrokom, ako kršijo postave, ki so dane odraslim ljudem. To so hipni vtiski, hipno zamišljeni in hipno brez premisleka zabeleženi, obsuti še s cvetličnim prahom prvega občutka, n. pr.:

Že iz daljave mrak prihaja
in prva zvezda že gori,
zagrinjajo vasi se, polja,
zatiska dnevu sen oči.

Senožeti in dobrave,
bujne trate, postelj zdaj ste ve,
postelj dolga in široka,
v baldahinu zvezde vam žaré.

(Str. 29.)

G. Prijatelj, kateri je priredil za tisk Murnovo pesniško ostalino, mu je odkazal pravo mesto v vrsti „modernih“, med temi „novimi dušami“, ki živé le v svojih občutkih. Cankarja je prištel onim, ki „stojé bližje realnosti“ in katerih struja „bi se mogla imenovati naravnost razposajenost“. „Iž nje imajo svoj humor, satiro, drastiko in grotesko... Po najkrepkejših, najživejših barvah posezajo. Nekak korelat je to njih telesnemu življenju, ki je po večini proletarsko. Ta poezija je polna drastičnih kontrastov: Najvišje stavi poleg najnižjega... To je nebrzdano pljuskanje logiki v obraz in estetiki, ustvarjajoč novo logiko in estetiko smešnega...“

Aleksandrov pa pripada drugi, tudi „moderni“ struji. On je tudi, kot novodobnik sploh, „preveč skeptik“. „Kadar stopi predenj duša s starimi, davnimi vprašanji bitja, ne gre moderen človek več tako resno na delo, kakor je šel nekdanji; več ne gradi svojih odgovorov v celokupnost sistema... Zraven tega je prepohabljen in preslaboten za tako atletsko duševno delo: moči ni v njem za tako takó

ogromno sintetično podjetje, ki mora pri njem duh biti navzoč na vseh koncih in krajih, tuintam z enako silo pletoč brezštevne, iz kaosa se snujoče niti v eno. Moderni ljudje so odložili kozmos raz svoja pleča, ker ni med njimi več Atlantov in Herkulov. Ako gre moderen človek v prirodo in med ljudi, — gre pa takrat, kadar si sam več ne zadostuje — gre samo poslušati, kako utriplje življenje in kako soglašajo vsa bitja v svojih odzivih, družecih se samih od sebe v čudovito harmonijo. To ni filozofija, ampak neke vrste melanholija“ (str. XXVII).

Aleksandrov je res tak pesnik, samo s tem razločkom, da opazamo pri njem neko domotožje po poštenem kmečkem delu in življenju, katero ga vleče iz mesta vun na njive in travnike. Zato se je tudi zaljubil v narodno pesništvo, katerega motivi zvené iz večine njegovih boljših pesem. A modernizem in kmečko delo sta dva elementa, ki se ne dasta izlepa spojiti, in tudi v Murnu je ostal vedno ta mučni dualizem, ki ga ni znal spraviti v soglasje:

Dobro jutro, sveža zemlja,
solnce še za mano —
a prišel sem že jaz s plugom,
s kolci sém in brano!

In narežem brazd si
čez polje široko,
pa začrtajo se brazde
v lice mi globoko.

A jaz sejem, orjem, žanjem
v Bogu dopadljivem leti
in prepiram se, pogajam
z doktorji in kmeti! (str. 45.)

Take so te poezije, podobne mlademu cvetju, katero, še nerazvito potrgano, je prej ovenelo, razmetano po tleh, preden ga je še kdo povil v venec. Velik pesnik Murn ni bil, niti globok, niti vzvišen. Morda ga je Prijatelj prehudo ocenil, ko mu je postavil sledeči „Epitaf“:

Življenje celo sprt, nestalen,
miru, resnice, sreče je iskal —;
njegov bil smoter temen, daljen,
umel ga ni, zato je pal.

Da, pal je, pal prezgodaj. V njegovem mišljenju je bilo še marsikaj zdravega, kar bi se bilo dalo razviti pod ugodnimi vplivi.

Dr. E. L.

Anton Aškerc. **Balade in romance.** Drugi pregledani natisk. V Ljubljani. 1903. Natisnila in založila Kleinmayr in Bamberg. — Čez trinajst let je Aškerc na novo izdal svoje „Balade in romance“. V to novo izdajo je sprejel vse pesmi, ki smo jih čitali v prvi;

izmed poznejših ni tej zbirki dodal nobene. Tudi vzpored je ostal isti.

Marsikaj je Aškerc popravil v tehničnem oziru. Takoj v prvi pesmi „Vaška lipa“ smo to zapazili. Izpustil je drugo, neokretno kitico in posamezne stihe opilil. Prej n. pr. smo čitali:

In vas porazivši divjali
naprej svojo silno so pot...

Zdaj beremo:

In vas porazivši, divjali
naprej na krvavo so pot (str. 2.)

Sploh smo pri Aškercu zapazili mnogokrat napako, da je v daktilski meri cele dvozložnice potisnil v tezo, kar je dajalo ritmu precejšnje trdoto. Tu imamo zgled, kako je popravljala to napako. Prej smo tudi čitali n. pr.:

Da bil bi, prê, pokojnik sloveči tist slikar...

Zdaj je popravil:

Pokojnik, prê, bil tisti sloveči je slikar...
(str. 7.)

To je dobro popravljeno. Včasih se nam ni zdel tako srečen. Da bi bil n. pr. sedanji stih:

A nas tam pohvali glavar (str. 9.)

boljši od prejšnjega:

A nas bo pohvalil glavar,

ne moremo trditi. — Namesto „krščanskega ostroga“ (str. 8.) imamo zdaj „slavonski ostrog“. Namestu „klete te grehôte“ v „Svetopolkovi oporoki“ čitamo zdaj „ta greh veliki“ (str. 13.). Tako so popravljene tudi zadnje kitice „Poslednjega pisma“ (str. 15.). Tudi rime so mu dale mnogokrat povod k izpremembam. V Juditi se je prej Holofern rotill:

Pa, kar jih naš meč ti pomôril ne bó,
čuj, vsak nam kot sužen pokôril se bó.

Zdaj pa čitamo:

A kogar naš meč strmoglavil ni v grob,
čuj, vsak nam zmagalcem bo služil ko rob!
(Str. 19.)

Nam se zdi prejšnja kitica vkljub nepravilni rimi krepkejša, kot druga, ki tudi nima čiste rime.

V „Pevčevem grobu“ je odstranil redovnika. Prej je peval:

Pod celicoj svojoj sedi samotár,
na vrtu sam s saboj golči samotar.

V drugi izdaji stoji:

Na klosterskem vrtu sedi samotár,
sam s sabo ko v snu govori samotar.
(Str. 23.)